

**EVALUAREA COMPETENȚEI DE EDUCAȚIE ECOLOGICĂ
(COMPONENTA DECLARATIVĂ)
ÎN CADRUL PREGĂTIRII ÎNȚIALE A CADRELOR DIDACTICE PENTRU
ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR ȘI PRIMAR**

Tatiana RUSULEAC

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

În acest articol se prezintă unele rezultate ale studiului constatativ-experimental al formării competenței de educație ecologică în procesul pregătirii cadrelor didactice pentru învățământul preșcolar și primar, realizat la finele anului de învățământ 2011-2012 în Laboratorul Științific EcoEducație al UPS „Ion Creangă” din Chișinău. În atenție s-a scos evaluarea componentei declarative a competenței vizate. Sunt formulate concluzii referitoare la unele deficiențe în pregătirea inițială a pedagogilor, se propun soluții eficiente.

Cuvinte-cheie: *evaluare, competență de educație ecologică, componenta declarativă a competenței, pregătire inițială a cadrelor didactice, învățământ preșcolar, învățământ primar.*

**THE ASSESSMENT OF ENVIRONMENTAL EDUCATION COMPETENCE
(THE DECLARATIVE COMPONENT) IN THE PROCESS OF INITIAL TEACHER TRAINING
FOR PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL EDUCATION**

This article outlines some results of the experimental fact finding the study of competence formation in environmental education in the process of training teachers for preschool and primary school accomplished in the Scientific Laboratory EcoEducation at the UPS „Ion Creangă”, Chisinau, at the end of the study year 2011-2012. It emphasized the assessment of the declarative component of the above mentioned competence. It concludes some deficiencies in the initial training of the teachers and proposes efficient solutions.

Keywords: *evaluation, environmental education competence, declarative component of competence, initial teacher training, preschool education, primary education.*

Importanța și rolul educației ecologice în soluționarea problemelor de mediu sunt confirmate atât la nivelul politicilor globale prin numeroase documente strategice, cât și la nivelul suportului legislativ al sistemului educațional din Republica Moldova. La treapta primară și la cea preșcolară, conținuturile ecoeducaționale sunt abordate în cadrul diverselor discipline și activități. Maniera intelectualistă de realizare a educației ecologice se limitează doar la cunoașterea normelor și valorilor ecologice, norme care nu sunt asimilate și nu transpar în acte comportamentale. Cauzele acestor contradicții sunt numeroase, iar una dintre ele ar fi gradul de pregătire al viitoarelor cadre didactice pentru realizarea educației ecologice la treptele de învățământ vizate.

La finele anului de învățământ 2011-2012, Laboratorul Științific „EcoEducație” al UPS „Ion Creangă” din Chișinău a realizat un studiu experimental-constatativ al formării competenței de educație ecologică (CEE)* în procesul pregătirii cadrelor didactice pentru învățământul preșcolar și cel primar din Republica Moldova. Eșantionul experimental a inclus 170 de studenți absolvenți ai specialităților PP și PÎP: UPS „Ion Creangă” din Chișinău (60 studenți); US din Tiraspol (60 studenți); US „Bogdan Petriceicu Hajdeu” din Cahul (15 studenți); US „Alec Russo” din Bălți (35 studenți). Studiul constatativ a fost fundamentat prin referențiale elaborate pentru fiecare componentă structurală a CEE (declarativă / *savoir dire*, procedurală / *savoir faire*, conativă / *savoir vivre*) și prin concretizarea variabilelor evaluării: obiecte, criterii, operații, strategii, instrumentariu [1,2].

În acest articol sunt prezentate rezultatele obținute în UPS „Ion Creangă”, cu referire la componenta procedurală a CEE.

* „Competența profesional-didactică de educație ecologică (CEE) reprezintă o caracteristică profesional-personală integrativă a cadrului didactic, care reflectă capacitatea și disponibilitatea de a realiza eficient procesul educației ecologice a elevilor, în baza valorificării unui sistem de cunoștințe, valori, motivații, capacități universale și profesionale, calități personale, format în procesul pregătirii inițiale” [2, p.178].

În rezultatul analizei literaturii științifice au fost stabilite trei cadre conținutale pentru realizarea componentei procedurale a CEE: *autoaprecierea gradului de pregătire pentru realizarea EE, calitățile de adaptare la activitatea didactică, cunoștințele declarative.*

✓ Pentru autoevaluarea gradului de pregătire în vederea realizării educației ecologice, a fost aplicat, ca instrument de evaluare, *Chestionarul de autoevaluare.* Acest chestionar a cuprins 6 întrebări închise (de tipul *întrebări dihotomice, întrebări cu răspunsuri la alegere, întrebări semantice în scară, întrebări de control*) și deschise.

Analiza răspunsurilor este prezentată mai jos.

Conform rezultatelor înregistrate, 90% din respondenți consideră că sunt pregătiți pentru realizarea educației ecologice în școală/grădiniță. Răspunsurile la alte întrebări au scos în evidență contrariul. Astfel, studenții au enumerat următoarele patru puncte-forțe în pregătirea lor: *deținerea unui volum suficient de cunoștințe teoretice și metodologice; deținerea unui bagaj mare de metode, procedee și tehnici de predare; pregătirea practică și dragostea față de natură.* La polul opus, cele patru puncte-slabe menționate au fost, mai degrabă, asociate cu problemele legate de formarea profesională a studenților, dar și de activitatea de perspectivă a acestora. Au fost evidențiate următoarele aspecte: *lipsa experienței sau a posibilității de a practica realizarea EE în cadrul stagiilor de practică pedagogică; lipsa sau deținerea parțială a cunoștințelor teoretice; lipsa materialelor didactice; timpul insuficient necesar pentru formare rezervat atât în cadrul universitar, cât și în cadrul activităților extracurriculare.*

Una dintre întrebările chestionarului a solicitat studenții să se autoaprecieze cât de bine sunt pregătiți prin raportare la fiecare dintre 4 domenii propuse, aferente procesului de realizare a EE, apoi să ierarhizeze acele domenii. Studenții au plasat pe primul loc *domeniul teoretic*, pe al doilea – *domeniul practic*, pe al treilea – *domeniul metodologic* și pe al patrulea – *domeniul valoric.*

Răspunzând la întrebarea „*De care disciplină ar fi legată activitatea extracurriculară, pe care ați alege s-o realizați?*”, 77% au ales Ecologia, 13% – Științele, 7% – Matematica, iar 3% au ales Istoria și Educația fizică. În afară de disciplinele propuse, un număr foarte mic de studenți a inclus în listă disciplinele Educația tehnologică, Educația muzicală și Educația plastică.

Răspunzând la întrebarea „*În ce domenii considerați că trebuie să dețineți cunoștințe pentru realizarea educației ecologice cu copiii? Enumerați-le*”, studenții au remarcat caracterul interdisciplinar al procesului de formare a competenței vizate. Au fost enumerate următoarele domenii/discipline (prezentate în ordinea descrescătoare a numărului de alegeri): Științe, Biologie, Ecologie, Geografie, Chimie, Istorie, Psihologie, Pedagogie. Cu un număr semnificativ mai mic de alegeri au fost introduse în listă și alte domenii/discipline, cum ar fi: Matematica, Fizica, Educația moral-spirituală, Educația muzicală, Educația pentru sănătate, Limba română, Statistica, Genetica, Astronomia, Anatomia, Agricultura, Dezvoltarea vorbirii etc.

Astfel, se constată:

- există un dezechilibru în ce privește autoaprecierea adecvată privind pregătirea studenților pentru realizarea EE;
- este vădit insuficientă ponderea pregătirii teoretice și pragmatice a studenților;
- este necesară includerea activităților cu caracter ecologic în cadrul stagiilor de practică;
- este sporită preferința studenților de a aborda subiecte cu caracter ecologic în procesul didactic.

✓ Pentru evaluarea calităților de adaptare la activitatea didactică, a fost aplicat chestionarul elaborat de V.Simonov și Iu.Dementieva [3]. Chestionarul a cuprins 93 de întrebări, care se refereau la șapte trăsături ale personalității cadrului didactic: *capacitate de creație; capacitate de muncă; capacitate de executare; capacitate de comunicare; capacitate de adaptare; încredere în forțele proprii; nivel de autoconducere.*

Chestionarul a cuprins și întrebări care au fost determinantii pentru validarea activității studentului: în cazul răspunsului afirmativ la 1/3 sau mai mult din aceste întrebări, rezultatele nu au fost considerate valide.

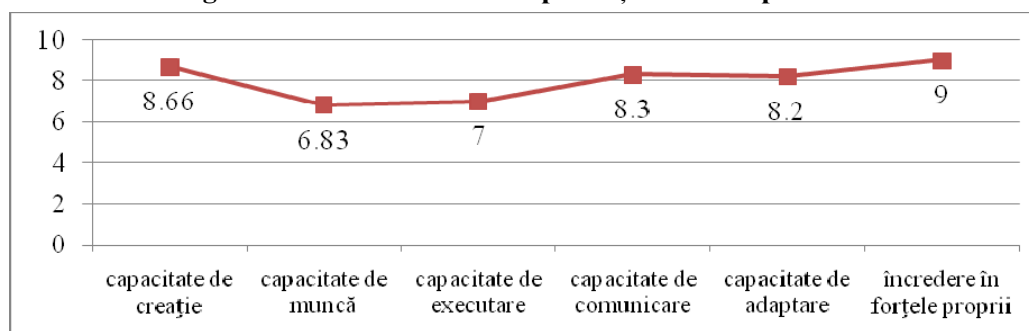
Pentru fiecare student s-a stabilit care dintre capacități s-a plasat pe primul loc, conform numărului de întrebări corespunzătoare la care s-a răspuns afirmativ. Capacitățile menționate au fost ierarhizate astfel: pe primul loc s-a plasat *capacitatea de comunicare*, pe al doilea – *capacitatea de autoconducere*, pe al treilea – *capacitatea de muncă*, pe locul patru – *capacitatea de adaptare și încrederea în forțele proprii*, pe locul cinci – *capacitatea de creație și capacitatea de executare.*

Gradul de formare a trăsăturilor enumerate a fost determinat după cum urmează:

- slab dezvoltat – 1-4 puncte; mediu dezvoltat – 5-8 puncte; puternic dezvoltat – 9-12 puncte.

Rezultatele înregistrate pe întreg eșantionul sunt prezentate în graficul ce urmează.

Rezultatele evaluării gradului de dezvoltare a capacităților de adaptare la activitatea didactică

Analizând rezultatele obținute conform nivelurilor descrise mai sus, constatăm:

- capacitățile evaluate ale persoanelor chestionate sunt, în ansamblu, mediu dezvoltate. Doar încrederea în forțele proprii se plasează la limita de jos a nivelului superior (puternic dezvoltat);
- niciuna dintre capacități nu a fost determinată ca fiind slab dezvoltată;
- cel mai mic punctaj a fost acordat capacității de muncă și de executare, trăsătură indispensabilă pentru un student.

✓ Pentru evaluarea cunoștințelor declarative a fost aplicat un test format din 15 itemi. Testul a inclus itemi de diverse tipuri, elaborați în baza unei matrice de specificații care a structurat categoriile de cunoștințe (factice, conceptuale și procedurale) conform dimensiunilor conținutale: Teoria științelor, Teoria ecologiei, Didactica, Psiho-socio-pedagogia.

Testele au fost verificate în baza unui barem, care conținea punctaj pentru fiecare item.

Clasificând rezultatele sub aspect cantitativ*, s-au obținut 4 niveluri de deținere a cunoștințelor declarative aferente CEE și distribuția acestora pe eșantionul experimental (a se vedea Tabelul).

Tabel

Rezultatele evaluării CEE. Componenta declarativă

Specialitatea	Nivelul de formare			
	insuficient	minim	mediu	avansat
PP	17,4 %	34,8%	30,4%	17,4%
PÎP	16,2%	29,7%	35,1%	18,9%

Astfel, la ambele specialități se constată lacune în deținerea cunoștințelor procedurale, aferente CEE. Aproape o șesime din studenți de la fiecare specialitate au un nivel insuficient de formare a cunoștințelor declarative. Aproape jumătate din numărul persoanelor evaluate s-au plasat la nivelul insuficient-minim. Constatările făcute denotă existența anumitor deficiențe la nivelul procesului educațional universitar, cauzate de lipsa unui program complex, suficient din punct de vedere conținutal și de puținele posibilități pe care le au studenții de a aplica în practică cunoștințele acumulate.

Prelucrarea datelor obținute pentru ambele eșantioane a arătat că cele mai bune rezultate au fost marcate în cazul **cunoștințelor conceptuale**, care sunt cunoștințe despre clasificări și categorii, despre principii și generalizări, despre teorii, modele etc. Apoi urmează **cunoștințele factuale**, legate de terminologie, de definițiile termenilor. Rezultate mai joase s-au înregistrat cu referire la **cunoștințele procedurale**, aferente tehnicilor și metodelor specifice disciplinei, precum și situațiilor în care acestea se folosesc.

Din cele constatate observăm că există o contradicție între necesitatea de formare, dezvoltare a competențelor de educație ecologică în procesul formării inițiale a cadrelor didactice și condițiile create pentru aceasta. Îmbunătățirea condițiilor ar însemna că:

- Necesită a fi elaborate documente, materiale curriculare, suporturi metodologice care ar fundamenta CEE la treapta universitară.

* Punctajul a fost convertit în notă conform formulei: Nota = (Punctaj acumulat/Punctaj maxim) · 10.

Nivelul insuficient: nota 0-4; nivelul minim: nota 5-6; nivelul mediu: nota 7-8; nivelul avansat: nota 9-10.

- Urmează a fi asigurat caracterul interdisciplinar al procesului de formare a CEE. Formarea CEE trebuie să constituie un scop nu doar pentru 2-3 discipline, dar pentru tot sistemul de cursuri predate la treapta universitară.
- Toate disciplinele care favorizează formarea CEE trebuie considerate obligatorii.
- Trebuie rezervat un număr suficient de ore pentru abordarea conținuturilor planificate.
- Necesită a fi asigurată implementarea în practică a cunoștințelor obținute.
- În cadrul disciplinelor aferente sau într-o abordare interdisciplinară trebuie incluse activități didactice sau extradidactice cu caracter ecologic pe perioada stagiilor de practică a studenților.

Referințe:

1. Gînju S. Competența profesională de educație ecologică a viitoarelor cadre didactice din învățământul preșcolar – bază a dezvoltării durabile a societății umane. În: Pleoarie pentru educație – cheia creativității și inovării. Materialele Conferinței științifice internaționale. Institutul de Științe ale Educației, 1-2 noiembrie 2011, p.57-59.
2. Ursu L., Saranciuc-Gordea L., Rusuleac T. și al. Educația ecologică în clasele primare. Centrare pe competențe.– Chișinău: Garomont-Studio, 2010.
3. Симонов В., Дементьева Ю. Оценка готовности и адаптированности личности к педагогической деятельности // Школьный психолог, 2005, №12, с.34-36.

Prezentat la 25.10.2012